

Kommittédirektiv

Förstärkt insyn och transparens i finansieringen av politiska partier

Beslut vid regeringssammanträde den 15 juni 2023

Sammanfattning

Allmänheten har ett berättigat behov av insyn i hur partier, ledamöter och ersättare samt valkandidater finansierar sin verksamhet. För att undvika intressekonflikter och för att säkerställa öppenhet i fråga om bidrag är det av största vikt att regleringen om insyn i finansiering av politiska partier är effektiv och ändamålsenlig. En parlamentariskt sammansatt kommitté ska därför göra en översyn av nuvarande reglering och överväga om den behöver förtydligas eller kompletteras. Kommittén ska även överväga om det finns behov av att ytterligare stärka transparensen i det politiska beslutsfattandet genom en reglering som ställer krav på transparens och insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister.

Kommittén ska bl.a. analysera och ta ställning till

- om det finns behov av förtydliganden av förbudet mot anonyma bidrag,
- om särskilda insamlingsorganisationer ska omfattas av redovisningsskyldighet,
- om partiernas redovisning ska omfatta utgifter, tillgångar och skulder,
- om regleringen avseende oberoende revision bör förändras för att bättre tillgodose rekommendationen från kontrollorganet Greco,
- om utländska bidrag till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater ska vara otillåtna eller på annat sätt omfattas av en särskild reglering,

- om det bör införas särskilda krav på transparens respektive samtycke från enskilda medlemmar när det gäller ekonomiskt stöd till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater från organisationer på arbetsmarknaden, och
- om en reglering med krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister bör införas och hur den i så fall bör utformas och administreras.

Kommittén ska lämna de författningsförslag som den finner motiverade och är oförhindrad att ta upp sådana närliggande frågor som har samband med de frågeställningar som ska utredas. Om kommittén bedömer att det är lämpligt får den lämna ett eller flera delbetänkanden.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2025.

Lagen om insyn i finansiering av partier

Lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier, insynslagen, trädde i kraft den 1 april 2018. Lagen föregicks av propositionen Ökad insyn i partiers finansiering – ett utbyggt regelverk (prop. 2017/18:55, bet. 2017/18:KU19, rskr. 2017/18:153) och betänkandet Ökad insyn i partiers finansiering – ett utbyggt regelverk (SOU 2016:74) av den parlamentariskt sammansatta Kommittén om insyn i finansiering av partier (Ju 2014:15). Lagen ersatte lagen (2014:105) om insyn i finansiering av partier, den tidigare insynslagen, som trädde i kraft den 1 april 2014.

Syftet med insynslagen är att trygga allmänhetens insyn i hur partier, ledamöter i beslutande politiska församlingar och ersättare för sådana ledamöter finansierar sin verksamhet. Lagen gäller för partier som deltar eller har deltagit i val till riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet på samtliga nivåer, nationellt såväl som regionalt och lokalt. Lagen gäller vidare för ledamöter och ersättare för ledamöter av riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet.

Ett parti ska årligen till Kammarkollegiet redovisa hur det har finansierat sin verksamhet. Av redovisningen ska det tydligt framgå vilka medel som har kommit in till verksamheten och varifrån medlen kommer (intäktsredovisning). Intäktsredovisningen ska avse såväl partiets verksamhet som verksamhet som bedrivs i sidoorganisationer till partiet. Om verksamheten bedrivs genom flera ideella föreningar, ska varje sådan förening lämna intäktsredo-

visning om sin verksamhet. Ledamöter och ersättare ska lämna intäktsredovisning om sin verksamhet som valkandidat, ledamot eller ersättare.

Intäktsredovisningen för ett parti ska innehålla uppgifter om samtliga intäkter. Storleken på statligt stöd till partierna, medlemsavgifter, intäkter från försäljningar, lotterier och insamlingar av kontanter samt bidrag från privatpersoner, företag, organisationer, föreningar och andra sammanslutningar samt stiftelser och fonder ska redovisas särskilt. Intäktsredovisningen för ledamöter och ersättare ska innehålla uppgifter om storleken av intäkter från försäljningar och lotterier, insamlingar av kontanter och bidrag från privatpersoner, företag, organisationer, föreningar och andra sammanslutningar samt stiftelser och fonder. För intäkter från sådana lotterier som kräver licens enligt spellagen (2018:1138) ska antal lotter och pris per lott anges i intäktsredovisningen.

De som omfattas av redovisningsskyldigheten får inte ta emot anonyma bidrag till den del värdet överstiger 0,05 prisbasbelopp. Den överstigande delen ska betalas tillbaka till givaren eller, om detta inte bedöms vara möjligt, betalas in till Kammarkollegiet. För mottagna anonyma bidrag vars värde överstiger 0,005 men inte 0,05 prisbasbelopp ska antalet bidrag, storleken av varje bidrag och summan av bidragen anges särskilt i intäktsredovisningen. Uppgift om bl.a. bidragsgivarens identitet ska också ingå i intäktsredovisningen, om bidragets värde överstiger 0,5 prisbasbelopp när det gäller bidrag från privatpersoner, företag, organisationer, föreningar och andra sammanslutningar samt stiftelser och fonder, exklusive ideella föreningar inom partiet eller inom sidoorganisationer till partiet.

Kammarkollegiet utövar tillsyn över att lagen följs. Inom ramen för tillsynen får myndigheten besluta de förelägganden som behövs för att partier och deras sidoorganisationer samt ledamöter, ersättare för ledamöter och valkandidater för partier ska fullgöra sina skyldigheter enligt lagen. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite. Kammarkollegiet får vidare ta ut en förseningsavgift om intäktsredovisningen inte har lämnats inom föreskriven tid. I vissa situationer får myndigheten vidare ta ut en särskild avgift, t.ex. om intäkter har utelämnats eller redovisats med ett för lågt belopp eller om en utredning visar att anonyma bidrag har tagits emot i strid med lagen.

Kammarkollegiet ska på sin webbplats göra intäktsredovisningarna offentliga. Detta gäller dock inte för uppgifter om en bidragsgivares identitet, om bidragsgivaren är en fysisk person.

Föreningsfriheten och vissa andra grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU-stadgan

Föreningsfriheten enligt regeringsformen, förkortad RF, innebär en frihet för var och en i förhållande till det allmänna att sluta sig samman med andra för allmänna eller enskilda syften (2 kap. 1 § första stycket 5 RF). Detta anses innebära inte bara en frihet att bilda sammanslutningar utan också en frihet att verka gemensamt inom ramen för en sammanslutning (prop. 1975/76:209 s. 144). Grundlagberedningen påpekade att föreningsfriheten är av grundläggande betydelse för den politiska verksamheten eftersom de politiska partierna är att anse som föreningar (SOU 1972:15 s. 157).

Föreningsfriheten får begränsas genom lag (2 kap. 20 § första stycket 1 RF). En allmän förutsättning för en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna är att den endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle (2 kap. 21 § RF). Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Utöver denna allmänna förutsättning gäller vissa särskilda förutsättningar för att begränsa föreningsfriheten. I 2 kap. 24 § andra stycket RF anges nämligen uttömmande för vilka ändamål som en begränsning av föreningsfriheten får göras. Föreningsfriheten får enligt denna bestämmelse begränsas endast när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism eller vilkas verksamhet är av militär eller liknande natur eller innebär förföljelse av en folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Rätten till föreningsfrihet skyddas även av den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 11 har var och en rätt till föreningsfrihet, inbegripet rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen. Utövandet av dessa rättigheter får enligt konventionen inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga

med hänsyn till statens säkerhet eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Också i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan) finns bestämmelser om föreningsfrihet. EU-stadgan utgör s.k. primärrätt, vilket innebär att den har samma status som EU-fördragen. Enligt artikel 12.1 i EU-stadgan har var och en rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster samt till föreningsfrihet på alla nivåer, särskilt på det politiska, fackliga och medborgerliga området, vilket innebär rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen. Enligt artikel 12.2 ska de politiska partierna på unionsnivå bidra till att unionsmedborgarnas politiska vilja kommer till uttryck. Av artikel 52.1 framgår att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

Det är inte bara rätten att ansluta sig till och vara medlem av en förening som skyddas av EU-stadgan. EU-domstolen har uttalat att lagstiftning som gör det betydligt svårare för föreningar att agera och bedriva verksamhet är att betrakta som begränsningar av föreningsfriheten. Som exempel på sådan lagstiftning har nämnts stärkta krav på registrering, begränsningar av möjligheten att ta emot finansiella resurser eller risk för sanktionsåtgärder såsom upplösning. Åtgärder av det slaget måste alltså uppfylla de krav för rättighetsbegränsningar som anges i artikel 52.1 i EU-stadgan (se mål C-78/18).

Regeringsformen innehåller även ett antal fri- och rättigheter som brukar betecknas som absoluta, dvs. som inte kan begränsas annat än genom grundlagsändring. Till dessa räknas bl.a. skyddet i förhållande till det allmänna mot att tvingas uppge politisk åskådning och förbudet mot åsiktsregistrering (2 kap. 2 och 3 §§ RF).

De politiska partierna har en särställning i Sverige. I konstitutionsutskottets betänkande med anledning av propositionen med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m. (prop. 1973:90) erinrade utskottet om vissa grundläggande värderingar utifrån vilka Grundlagberedningen hade

bedrivit sitt arbete och som det hade rått enighet om inom beredningen (KU 1973:26 s. 16–17). En av de fem huvudpunkter som utskottet erinrade om var partierna. Beträffande partierna var den givna förutsättningen, enligt Grundlagberedningen, att den politiska verksamheten i Sverige även i framtiden skulle försiggå genom partier. Det framhölls att en lagreglering av partiernas organisation eller arbetsformer kan utgöra ett ingrepp i yttrande- eller föreningsfriheten. Skulle otillfredsställande förhållanden uppstå var det den offentliga debatten och kritiken man i första hand fick lita till. Endast om den offentliga insynen avskärmades eller kritiken stod maktlös inför obestridliga missförhållanden kunde ett lagstiftningsingripande rörande partiernas verksamhet te sig påkallat. Propositionens förslag byggde enligt konstitutionsutskottet på samma grundvalar. Utskottet delade de värderingar som enligt det anförda låg till grund för de framlagda förslagen.

I anslutning till införandet av den tidigare insynslagen redovisade såväl regeringen som Lagrådet (prop. 2013/14:70 s. 94–105 respektive s. 136–138) och konstitutionsutskottet (bet. 2013/14:KU35 s. 16–21) ingående överväganden om grundlagsenligheten av de framlagda förslagen. Regeringen bedömde att regleringen inte innebar någon begränsning av föreningsfriheten eller kom i direkt konflikt med grundlagens syfte att slå vakt om den fria åsiktsbildningen. Avseende möjliga potentiella indirekta effekter konstaterade regeringen vidare att lagstiftningen varken uttryckligen eller underförstått syftade till att begränsa möjligheterna för enskilda att bedriva politisk verksamhet i föreningsform. Vad som avsågs var i stället att säkerställa att allmänheten ges insyn i hur partierna finansierar sin politiska verksamhet. Med hänsyn till detta syfte, och eftersom regleringen inte präglades av några inslag av tvång mot enskilda bidragsgivare, ansåg regeringen inte heller att förslaget innebar att det allmänna tvingar någon enskild att ge till känna sin åskådning i politiskt hänseende. Lagrådet gjorde inte någon annan bedömning, men framhöll att förslaget förenlighet med förbudet mot åsiktsregistrering närmade sig regeringsformens gränser. Konstitutionsutskottet noterade att den föreslagna lagens förenlighet med de aktuella grundlagsbestämmelserna inte var oomstridd och att lagförslaget i visst hänseende närmade sig regeringsformens gränser. Utskottet fann dock sammantaget att det saknades skäl att göra någon annan bedömning än att lagförslaget var förenligt med regeringsformen.

Motsvarande bedömningar gjordes i anslutning till införandet av den nuvarande insynslagen. Regeringen bedömde att förslaget till ny lag var

förenligt med regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser om föreningsfrihet, förbud mot tvång att uppge politisk åsikt och förbud mot åsiktsregistrering. Regeringen framhöll att regleringen inte tillfördes något principiellt nytt och pekade på att ett förbud mot anonyma bidrag var en nödvändig förutsättning för att syftet med lagstiftningen skulle kunna uppnås. Med hänsyn till detta ansåg regeringen att de överväganden och ställningstaganden som riksdagen, regeringen och Lagrådet hade gjort i det tidigare lagstiftningsärendet gjorde sig lika starkt gällande (prop. 2017/18:55 s. 102–104). Lagrådet gjorde samma bedömning (prop. 2017/18:55 s. 182–183). Konstitutionsutskottet ställde sig bakom övervägandena i propositionen (bet. 2017/18:KU19 s. 50).

En parlamentarisk kommitté som ser över regler om insyn och transparens bör tillsättas

En översyn av nuvarande reglering om insyn i finansiering av partier behövs. I propositionen till insynslagen anförde regeringen att det kan finnas skäl att följa upp ett antal frågor.

Regeringen bedömde att tillämpningsområdet för insynslagen inte skulle utvidgas till att omfatta särskilda insamlingsorganisationer. Bedömningen motiverades med att det vid tidpunkten inte fanns några särskilda insamlingsorganisationer som stödde redovisningsskyldiga partier samt att det var förenat med betydande svårigheter att på ett tillräckligt tydligt sätt avgränsa vad en särskild insamlingsorganisation är. Regeringen ansåg dock att det fanns skäl att noga följa utvecklingen på området (prop. 2017/18:55 s. 62–64).

Regeringen ansåg även att det fanns skäl att följa utvecklingen av tillämpningen av förbudet mot anonyma bidrag. En av frågorna i detta sammanhang var om även sådana bolag eller andra juridiska personer som ett parti har bestämmande inflytande över och stiftelser som är knutna till ett parti, borde omfattas av förbudet mot att ta emot anonyma bidrag (samma prop. s. 67). Den andra frågan i detta sammanhang var gränsvärdet 0,05 prisbasbelopp för tillåtna anonyma bidrag. Regeringen ansåg i denna del att det kunde finnas skäl att följa utvecklingen och vid behov överväga justeringar av gränsvärdet (samma prop. s. 69). Vad gäller innehållet i en intäktsredovisning uttalade regeringen vidare att det kunde finnas skäl att löpande följa utvecklingen och vid behov överväga justeringar av gränsvärdet 0,5 prisbasbelopp för redovisning av en bidragsgivares identitet (samma prop. s. 76).

Hösten 2022 öppnade Kammarkollegiet ett antal tillsynsärenden om intäktsredovisning enligt insynslagen. Den 10 januari 2023 avskrev Kammarkollegiet samtliga ärenden med motiveringen att det inte var visat att något av de aktuella partierna brutit mot bestämmelserna i insynslagen. I ett av besluten (dnr 29 3.1-7751-2022) prövade myndigheten frågan om redovisningsskyldighet för en s.k. insamlingsstiftelse. Kammarkollegiet uttalade att det enligt förarbetena till insynslagen förutsätts att en insamlingsorganisation är ett fristående organ som anses ligga helt utanför partiets kontroll och inflytande. Vad detta egentligen innebär framgår dock, enligt myndigheten, inte klart. Kammarkollegiet bedömde därför att det utifrån den nuvarande lagstiftningen och dess förarbeten inte fanns tillräckligt stöd för att kräva redovisningsskyldighet av insamlingsstiftelsen för det i ärendet aktuella partiet.

Europarådets ministerkommitté antog 2003 en rekommendation (Rec[2003]4) om gemensamma regler mot korruption vid finansiering av politiska partier och valkampanjer. Medlemsländernas efterlevnad av rekommendationen utvärderas av Europarådets kontrollorgan Gruppen av stater mot korruption (Greco). Sverige har varit medlem i Greco sedan dess tillkomst 1999.

I en rapport i februari 2009 lämnade Greco sju rekommendationer till Sverige om åtgärder som bör vidtas för att skapa ökad insyn i de politiska partiernas och valkandidaternas finansiering. Rekommendationerna rörde redovisning av valkampanjer, förbud mot anonyma bidrag och krav på redovisning av bidrag som överstiger ett tröskelvärde, lättillgänglig offentlig redovisning för allmänheten, oberoende revision i fråga om upprättandet av bokföring och räkenskaper, oberoende övervakning i fråga om upprättandet av bokföring och räkenskaper och införande av sanktioner. Vid en första uppföljning av rekommendationerna bedömde Greco, i och med antagandet av 2014 års lag om insyn i finansiering av partier, att tre av de sju rekommendationerna hade genomförts helt och fyra av de sju delvis.

När Greco 2018 genomförde en andra uppföljning av de aktuella rekommendationerna var bedömningen fortsatt att de kvarvarande rekommendationerna endast kunde anses delvis genomförda. Greco noterade som en del i dess bedömningar att redovisningsskyldigheten var begränsad till intäkter och inte omfattade utgifter, tillgångar eller skulder. Vidare noterade Greco att regleringen om förbud mot anonyma bidrag och krav på redovisning av bidrag som överstiger ett tröskelvärde var konstruerad på ett sätt som, enligt

organet, gjorde det möjligt för en bidragsgivare att kringgå kraven genom att dela upp en donation i flera mindre donationer understigande gränsvärdet. Därutöver noterade organet att enbart de partier som omfattades av revisionslagens (1999:1079) krav på revision omfattades av kravet på revision av intäktsredovisning och att Kammarkollegiets övervakningsuppdrag enbart omfattade intäktsredovisningen och inte partikonton eller utgifter för valkampanjer. Sammantaget ansåg Greco att Sverige genom insynslagen hade tagit viktiga steg för att öka transparensen inom ett tidigare oreglerat område. Det ansågs dock kvarstå en större fråga i det att lagstiftningens krav inte gällde för annat än intäkter. Med dessa konstateranden avslutades uppföljningsomgången.

Inom ramen för FN:s konvention mot korruption (UNCAC), som Sverige har tillträtt, finns en särskild utvärderingsmekanism som syftar till att hjälpa konventionsstaterna att genomföra konventionen. Inom ramen för denna utvärderingsmekanism beslutades i april 2023 en landrapport för Sverige. Rapporten riktar ett antal rekommendationer till Sverige, däribland att tillämpningsområdet för insynslagen ska utvidgas till att omfatta ett krav på att politiska partier ska redovisa utgifter.

Sammantaget finns alltså ett behov av att följa upp utvecklingen rörande vissa frågor. Greco har vidare bedömt att ett antal av organets rekommendationer fortfarande bara är delvis uppfyllda, och i landrapporten för UNCAC:s utvärderingsmekanism lämnas en rekommendation till Sverige rörande tillämpningsområdet för insynslagen. Regeringen anser därför att det finns skäl att genomföra en översyn av delar av regleringen i insynslagen.

Ytterligare krav på insyn och transparens bör övervägas

I den allmänna debatten och i riksdagen har ett antal förslag lämnats som, om de genomförs, skulle innebära att kraven på insyn i finansieringen av partier och på transparens i det politiska beslutsfattandet skärps. Det gäller bl.a. förslag om att förbjuda bidrag till partier från utländska källor, insyn i finansiering av partier av arbetsmarknadens organisationer och reglering som ställer krav på transparens och insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister, s.k. lobbyregister. Exempelvis behandlade riksdagen ett antal motioner om yttre hot mot politiska partier, partifinansiering och reglering av lobbyister under våren 2023 (bet. 2022/23:KU30, protokoll 2022/23:98). Konstitutionsutskottet anförde i sitt betänkande att utskottet i nuläget inte såg skäl att ta sådana initiativ som efterfrågats i motions-

yrkandena. Utskottet konstaterade dock att det pågår och planeras arbeten i Regeringskansliet som rör dessa frågor och välkomnade detta.

När det gäller bidrag till partier och valkandidater från organisationer på arbetsmarknaden öppnade regeringen, i anslutning till införandet av den nuvarande insynslagen, för att frågan skulle kunna aktualiseras på nytt i framtiden. Regeringen bedömde att det vid den tidpunkten inte skulle införas några särskilda regler om insyn och krav på samtycke från enskilda medlemmar när det gäller ekonomiskt stöd som organisationer på arbetsmarknaden lämnar till partier eller valkandidater (prop. 2017/18:55 s. 106–108).

Europarådets ministerkommitté antog 2017 en rekommendation (CM/Rec[2017]2) om regleringen av lobbyingaktiviteter i förhållande till politiskt beslutsfattande. Medlemsstaternas efterlevnad av rekommendationen utvärderas för närvarande av Greco inom ramen för den ömsesidiga utvärderingen av förebyggande av korruption och upprätthållande av förtroendet för demokratiska processer och integriteten i det politiska beslutsfattandet. I en rapport 2019 rekommenderade Greco Sverige att bl.a. införa regler och vägledning rörande kontakter mellan vissa politiska beslutsfattare och lobbyister.

Utöver en översyn av vissa delar av befintlig reglering i insynslagen finns det därmed skäl att överväga vissa ytterligare frågor om insyn i finansieringen av partier, nämligen utländska bidrag samt bidrag från organisationer på arbetsmarknaden samt om en reglering med krav på transparens och insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister ska införas.

Uppdraget att se över nuvarande reglering om insyn i finansiering av partier

Behöver förbudet mot anonyma bidrag förtydligas?

Enligt insynslagen får partier och deras sidoorganisationer, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater för partier inte ta emot anonyma bidrag till den del värdet överstiger 0,05 prisbasbelopp (9 § insynslagen).

Om det har lämnats ett anonymt bidrag som inte får tas emot ska den del av bidraget som överstiger 0,05 prisbasbelopp betalas tillbaka till givaren, eller om det inte är möjligt, in till Kammarkollegiet. Återbetalningen eller inbetalningen ska göras senast tre månader efter utgången av det räkenskaps- eller kalenderår då bidraget togs emot (10 § första stycket insynslagen). Om en

sådan åter- eller inbetalning inte görs ska bidraget anses ha tagits emot (10 § andra stycket insynslagen).

Förbudet mot anonyma bidrag gäller för alla som omfattas av skyldigheten att lämna intäktsredovisning enligt insynslagen, dvs. partier och deras sidoorganisationer, ledamöter och ersättare för ledamöter samt för valkandidater för partier. Förbudet gäller däremot inte för sådana bolag eller andra juridiska personer än sidoorganisationer som den som är redovisningsskyldig har ett bestämmande inflytande över. Förbudet gäller inte heller för stiftelser som genom sitt ändamål är knutna till partiet (jfr 11 § andra stycket insynslagen, se även prop. 2017/18:55 s. 67 och 132–133).

Enligt rekommendationen från Greco bör Sverige införa ett generellt förbud mot bidrag från givare vars identitet inte är känd för partiet eller valkandidaten. Efter att insynslagen trädde i kraft har Greco i en rapport noterat att förbudet mot anonyma bidrag endast gäller bidrag över ett visst värde och att det inte omfattar bidrag genom bl.a. försäljningar och lotterier. Organet välkomnade den nya lagstiftningen och accepterade att bidrag genom småskalig försäljning och lotterier inte omfattas av förbudet. Greco framhöll dock att det framstod som att förbudet endast gäller i förhållande till varje enskilt bidrag och att samma givare skulle kunna ge flera bidrag under gränsvärdet utan att omfattas av förbudet. Organet ansåg därmed att förbudet skulle kunna kringgås och att den svenska lagstiftningen inte är i full överensstämmelse med rekommendationen om ett generellt förbud. Även i den allmänna debatten har det förts fram att förbudet mot anonyma bidrag kan kringgås genom att bidraget delas upp i flera mindre bidrag.

I propositionen till insynslagen uttalade regeringen att det i allmänhet finns all anledning att respektera att en enskild inte offentligt vill tillkännage sin politiska uppfattning eller vilket parti han eller hon stöder. Vidare anförde regeringen att det inte är otänkbart att ett uttryckligt förbud mot anonyma bidrag skulle kunna bidra till att s.k. särskilda insamlingsorganisationer börjar växa fram. En sådan utveckling ansågs inte önskvärd (prop. 2017/18:55 s. 66–67).

Mot den angivna bakgrunden ska kommittén överväga och ta ställning till om det nuvarande förbudet mot anonyma bidrag bör förtydligas eller på annat sätt förändras. Med hänsyn till vikten av att värna föreningsfriheten, principen om den fria åsiktsbildningen och skyddet mot att tvingas uppge

politisk åskådning samt förbudet mot åsiktsregistrering ska för- och nackdelar med en förändrad reglering analyseras.

Kommittén ska därför analysera och ta ställning till

- om det finns behov av förtydliganden av förbudet mot anonyma bidrag,
- om förbudet mot anonyma bidrag ska gälla även för bolag, stiftelser och andra juridiska personer än sidoorganisationer som den redovisningsskyldige har ett bestämmande inflytande över eller som genom sitt ändamål är knutet till partiet, och
- om tröskelvärdet för anonyma bidrag bör ändras eller tas bort.

Kommittén ska lämna de författningsförslag som bedöms motiverade.

Ska särskilda insamlingsorganisationer omfattas av redovisningsskyldigheten enligt insynslagen?

Särskilda insamlingsorganisationer, dvs. fristående organ som kan ha bildats i syfte att stödja ett parti eller en valkandidat men som ligger helt utanför partiets eller valkandidatens kontroll eller inflytande, är inte redovisningsskyldiga enligt insynslagen. I anslutning till införandet av insynslagen bedömde regeringen att det då inte fanns skäl att utvidga redovisningsskyldigheten till sådana organisationer. Regeringen hänvisade till att det inte hade kommit fram att det fanns några särskilda insamlingsorganisationer som stöder partier samt att det är förenat med betydande svårigheter att avgränsa vad en sådan organisation är (prop. 2017/18:55 s. 62–64).

Samtidigt framhöll regeringen att det finns en risk för att avsaknaden av redovisningsskyldighet kan utnyttjas i syfte att dölja identiteten på en ursprunglig bidragsgivare. Regeringen framhöll vidare att allmänheten även i sådana fall kan ha ett berättigat intresse av insyn i vilka intressen som står bakom en politisk kampanj till förmån för ett eller flera partier eller en eller flera valkandidater.

Det är eftersträvansvärt att redovisningsskyldigheten så långt som möjligt omfattar de organ som är kopplade till ett parti. I annat fall riskerar intäktsredovisningarna att bli ofullständiga och utrymmet för eventuella försök att kringgå insynslagen ökar. Detta är också i linje med Grecos rekommendationer (se prop. 2017/18:55 s. 63). Kammarkollegiet har vidare i ett tillsyns- ärende anfört att det inte framgår klart när en insamlingsorganisation är ett

fristående organ som anses ligga helt utanför ett partis kontroll och inflytande.

Kommittén ska därför

- analysera och ta ställning till om särskilda insamlingsorganisationer ska omfattas av redovisningsskyldighet, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Ska redovisningarna även innehåller uppgifter om utgifter, tillgångar och skulder?

Redovisningsskyldigheten enligt insynslagen omfattar uppgifter om hur partier, ledamöter och ersättare för ledamöter finansierar sin verksamhet, dvs. endast intäkter (1 och 11 §§ insynslagen). I propositionen till insynslagen uttalade regeringen att den nya lagen, i enlighet med traditionen att undvika en reglering av partiernas verksamhet och inre förhållanden, endast bör innebära en förpliktelse för partierna att redovisa varifrån de får sina intäkter (prop. 2017/18:55 s. 105, jfr även prop. 2013/14:70 s. 35).

Enligt Grecos rekommendationer bör det säkerställas att även utgifter, tillgångar och skulder redovisas på ett heltäckande och enhetligt sätt. Efter att insynslagen trädde i kraft har Greco noterat att redovisningsskyldigheten är begränsad till intäkter. Rekommendationer att redovisa sådana uppgifter har även lämnats inom ramen för en utvärdering av hur Sverige uppfyller kraven enligt UNCAC. Även kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), som verkar inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), har riktat en rekommendation till Sverige med samma innebörd (Election Expert Team Final Report on Swedish General Elections 2018, ODIHR 21 november 2018).

I många länder finns i dag också reglering om att de politiska partierna ska redovisa inte bara intäkter utan även utgifter, tillgångar och skulder. Inte sällan finns också regler med krav på särskild redovisning av valkampanjer. Exempelvis har Danmark infört krav på att partierna ska redovisa bl.a. utgifter och eget kapital. I Finland finns en reglering om att partier och kandidater ska redovisa kampanjutgifter. Liknande regleringar finns i Norge, Nederländerna och Tyskland.

Det finns sammantaget ett behov av att överväga om regleringen avseende redovisningens omfattning enligt insynslagen behöver utvidgas i syfte att

bättre uppfylla kraven enligt internationella rekommendationer och för att förstärka insynen i och transparensen av partiernas ekonomi. Om redovisningsskyldigheten bör utvidgas ska kommittén även överväga om Kammarkollegiets tillsynsuppgifter bör utökas i enlighet med Grecos rekommendation om oberoende övervakning. I kommitténs analys bör eventuella förslags förenlighet med föreningsfriheten och principen om den fria åsiktsbildningen ingå.

Kommittén ska därför

- analysera och ta ställning till om partiernas redovisning ska omfatta utgifter, tillgångar och skulder,
- bedöma behovet av att förändra Kammarkollegiets tillsynsupdrag för att bättre tillgodose rekommendationen från kontrollorganet Greco avseende oberoende övervakning, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Bör kravet på granskning av revisor gälla för samtliga partier som lämnar redovisning enligt insynslagen?

Enligt insynslagen ska intäktsredovisningen granskas av en revisor om den som ska lämna redovisningen är skyldig att utse revisor enligt stadgarna eller revisionslagen (1999:1079). Det innebär att ett parti som inte redan omfattas av ett krav att utse en revisor alltså inte behöver anlita en revisor för att uppfylla sin redovisningsskyldighet enligt insynslagen.

Enligt Grecos rekommendationer bör det ställas krav på oberoende revision i fråga om politiska partier som är skyldiga att upprätta bokföring och räkenskaper. I sin uppföljning av om Sverige uppfyller rekommendationerna har Greco uttalat att skyldigheten att låta revisor granska redovisningen enligt insynslagen borde gälla alla partier som har mottagit bidrag över en viss beloppsgräns. Eftersom den svenska lagstiftningen inte har denna innebörd har Greco bedömt att rekommendationen i denna del endast har uppfyllts delvis.

Reglerna i insynslagen om i vilka fall intäktsredovisningen ska granskas av en revisor motsvarar de regler som infördes i 2014 års insynslag. Regeringen motiverade utformningen av kravet bl.a. med att det inte utgör ett krav på revision i den mening som uttrycket revision har i lagstiftning på revisionsrättens område (prop. 2013/14:70 s. 68). I syfte att bättre uppfylla Grecos

rekommendationer ska dock kommittén överväga om kravet på granskning av revisor ska utvidgas.

Kommittén ska därför

- analysera och ta ställning till om regleringen avseende oberoende revision bör förändras för att bättre tillgodose rekommendationen från kontrollorganet Greco, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Uppdraget att överväga ett förbud för partier att ta emot utländska bidrag

Ett grundläggande syfte med insynslagen är att bidra till att förebygga korruption och öka allmänhetens insyn och därmed också öka hela det politiska systemets legitimitet. Genom insynen förebyggs risken för att partier och ledamöter låter sig styras av andra intressen än rent politiska, t.ex. genom att det blir känt att de tagit emot ekonomiska bidrag från källor som har till syfte att påverka beslutsfattande i en viss särskild riktning.

En begränsning eller ett förbud mot att ta emot bidrag eller ta upp lån från vissa källor skulle kunna ytterligare minska risken för dold inverkan på politiska beslutsprocesser eller politisk opinionsbildning. I exempelvis Finland finns, utöver ett förbud mot anonyma bidrag, förbud mot bl.a. vissa bidrag från utlandet. Även t.ex. Island, Norge och Storbritannien har i olika former förbud eller begränsningar för bidrag från utlandet.

Sverige saknar förbud för partierna att ta emot bidrag från utlandet. Avsaknaden av sådant förbud innebär dock inte att frågan om utländsk inblandning i politiken är helt oreglerad. Enligt 19 kap. 13 § brottsbalken är det straffbart att av en främmande makt eller motsvarande ta emot pengar eller annan egendom för att genom utgivande eller spridande av skrifter eller på annat sätt påverka den allmänna meningen i en fråga som gäller någon av grunderna för Sveriges statsskick eller i någon angelägenhet som har betydelse för Sveriges säkerhet och som det ankommer på riksdagen eller regeringen att besluta om (tagande av utländskt understöd). I propositionen anförde regeringen att straffbestämmelsen som regel blir tillämplig om exempelvis ett politiskt parti skulle ha tagit emot understöd för sin allmänna opinionsbildande verksamhet från en främmande makt eller annars från utlandet av någon som handlar för att gå främmande makt till handa. Detta

gäller under förutsättning att det i partiets verksamhet ingår att påverka den allmänna meningen i någon av de angelägenheter som pekas ut i lagrummet (prop. 1979/80:176 s. 23–24).

Internationellt har frågan om bidrag till politiska partier från utlandet berörts på olika sätt. Enligt artikel 7 i 2003 års rekommendation från Europarådets ministerkommitté om gemensamma regler mot korruption vid finansiering av politiska partier och valkandidater bör staterna särskilt begränsa, förbjuda eller på annat sätt reglera bidrag från utländska bidragsgivare.

Europeiska kommissionen för demokrati genom lag, vanligen kallad Venedigkommissionen, har i samarbete med ODIHR antagit riktlinjer för reglering av politiska partier (Guidelines on Political Party Regulation, Second Edition, Venedigkommissionen 2020). I dessa anges förbud eller begränsning av bidrag från utländska källor som en riktlinje vid utveckling av lagstiftning inom området.

Med hänsyn till rekommendationerna från internationella organ anser regeringen att det bör övervägas om det bör införas en nationell reglering som begränsar eller förbjuder bidrag från utlandet till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater.

Kommittén ska därför

- göra en internationell kartläggning, i den utsträckning kommittén bedömer lämpligt, av förbud mot och annan särskild reglering av utländska bidrag till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater och hur sådant utformas,
- kartlägga, i den mån det är möjligt och bedöms lämpligt, förekomsten av utländska bidrag till svenska partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater,
- analysera och bedöma för- och nackdelar med att införa ett förbud eller särskild reglering av utländska bidrag, särskilt i förhållande till föreningsfriheten och principen om den fria åsiktsbildningen,
- analysera och ta ställning till om utländska bidrag till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater ska vara otillåtna eller på annat sätt omfattas av en särskild reglering, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Uppdraget att överväga krav på samtycke från enskilda när organisationer på arbetsmarknaden använder en del av medlemsavgiften för att stödja ett parti ekonomiskt

Att enskilda, antingen var för sig eller tillsammans med andra, försöker påverka opinionen i en viss riktning är ett grundläggande inslag i en demokrati. Att på olika sätt stödja ett politiskt parti är ett naturligt sätt att delta i sådan opinionsbildning. Det förekommer att organisationer på arbetsmarknaden och andra organisationer vars huvudsyfte inte är att verka partipolitiskt ger ekonomiskt stöd till partier.

Organisationerna på arbetsmarknaden har en särskild ställning på arbetsrättens område. Sådana organisationer, och rätten att organisera sig i dem, lyfts också ofta fram som en viktig del av föreningsfriheten. Det är viktigt att värna deras rätt och frihet att verka i sakfrågor av betydelse för medlemmarna.

Med hänsyn till den särställning som arbetsmarknadens organisationer har i det svenska samhället måste det beaktas att möjligheten att stå utanför organisationen i många fall framstår som ett mindre fördelaktigt alternativ för enskilda arbetstagare eller arbetsgivare. Att sådana organisationer använder t.ex. intäkterna från medlemsavgifter för att påverka eller stötta vissa politiska partier kan därmed för den enskilda medlemmen upplevas som problematiskt.

Enligt insynslagen ska samtliga intäkter till ett parti redovisas. Om ett parti tar emot ekonomiskt stöd från en organisation på arbetsmarknadens område ska detta därmed framgå av intäktsredovisningen. Särskilda regler om sådan redovisning saknas dock i insynslagen. Det saknas också regler om att organisationerna på arbetsmarknaden ska informera sina medlemmar om stöd till ett politiskt parti.

I den allmänna debatten har det påtalats att det kan vara svårt för en medlem att avgöra om medlemskapet innebär ett stöd till ett visst parti. Det huvudsakliga skälet för medlemskapet är oftast inte av partipolitisk karaktär. Det har därför även diskuterats om inte den enskilde borde ha möjlighet att ta ställning till om han eller hon vill att medlemsavgiften ska få användas på det sättet. Sådan lagstiftning finns t.ex. i Danmark.

Kommittén ska därför analysera och överväga om det bör införas särskilda krav på transparens respektive samtycke från enskilda medlemmar när det

gäller ekonomiskt stöd som organisationer som företräder arbetsmarknadens parter lämnar till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater.

Frågan om sådana särskilda regler utreddes och bedömdes av Kommittén om insyn i finansiering av partier (SOU 2016:74 s. 378–381). Inför stiftandet av insynslagen gjorde regeringen bedömningen att det inte bör införas några särskilda regler om insyn eller krav på samtycke. Regeringen motiverade ställningstagandet med att partiernas intäktsredovisning gav god insyn och konstaterade att organisationerna också i allmänhet övergripande på sina webbplatser informerar om vilken politisk verksamhet som de bedriver och om huruvida de samverkar med eller stöder ett visst parti. Avseende samtycke påtalade regeringen vidare att ett ingripande från det allmänna i dessa frågor kan ifrågasättas från grundlagssynpunkt. Regeringen påpekade vidare att organisationerna på arbetsmarknaden är demokratiskt uppbyggda på så sätt att föreningsorgan inom samma beslutskedja står i ett hierarkiskt förhållande till varandra, vilket innebär att styrelsen följer stämmans instruktioner och att majoritetsbeslut fattas. En enskild medlem kan påverka och göra sin röst hörd i demokratisk ordning genom att lämna förslag till sin lokala organisation eller till förbundets kongress eller genom att ställa upp som ombud vid förbundets kongress (prop. 2017/18:55 s. 107–108).

Regeringen har antagit ett antal principer som konkretiserar målet för politiken för det civila samhället och är vägledande för relationen till det civila samhällets organisationer. Principen om självständighet och oberoende innebär bl.a. att organisationerna självständigt ska kunna bedriva sin verksamhet utan obefogad kontroll från det offentliga (prop. 2009/10:55 s. 55).

Det behöver särskilt analyseras hur regler på detta område skulle förhålla sig till grundläggande fri- och rättigheter såsom föreningsfriheten.

Kommittén ska därför

- analysera och bedöma hur särskilda krav på transparens respektive samtycke från enskilda medlemmar när det gäller ekonomiskt stöd som organisationer på arbetsmarknaden lämnar till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater förhåller sig till föreningsfriheten och andra grundläggande fri- och rättigheter,
- analysera och ta ställning till om det bör införas särskilda krav på transparens respektive samtycke från enskilda medlemmar när det gäller

- ekonomiskt stöd till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater från organisationer på arbetsmarknaden, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Uppdraget att överväga behovet och eventuell utformning av en reglering med krav på transparens i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister

Sverige saknar regler som innebär att det finns krav på insyn i vilka kontakter som politiska beslutsfattare har med lobbyister, t.ex. genom registrering av lobbyister och transparens kring vilka personer och organisationer som politiska företrädare träffar.

Frågan om ett register över lobbyister övervägdes av den parlamentariskt sammansatta Demokratiutredningen som i betänkandet En uthållig demokrati (SOU 2000:1 s. 95–96) menade att en registrering av lobbyister skulle öka den politiska ojämlikheten och därför inte borde införas. Att registrera lobbyister skulle enligt utredningen konservera en maktfördelning och göra det svårare för nya medborgargrupper att ta sig in. Detta gäller särskilt resurssvaga grupper, såsom nyare sociala rörelser, som till skillnad från bl.a. näringslivet och fackföreningarna sällan har egna lobbyister. Erfarenheter från USA visade vidare enligt utredningen på praktiska problem med en användbar lagstiftning om registrering av lobbyister.

2014 års demokratiutredning berörde frågan om ett lobbyistregister för riksdagen (SOU 2016:5 s. 354–376). Utredningen konstaterade att de informella kontakterna mellan intresseorganisationer och beslutsfattare hade ökat fram till 2015, samtidigt som påverkansarbetet hade professionaliserats. Denna utveckling, menade utredningen, ställer särskilda krav på beslutsfattare att värna den politiska jämlikheten samt att vidta åtgärder för att allmänhetens möjligheter till insyn och ansvarsutkrävande inte försvagas. Utredningen ansåg att lobbyismen i form av informella kontakter mellan beslutsfattare och intresseorganisationer vid tidpunkten inte utgjorde någon direkt utmaning för demokratin och förespråkade därför inte att någon form av reglering infördes som förändrar förutsättningarna för intresseorganisationernas kontakter med beslutsfattare, t.ex. en registrering av lobbyister vid riksdagen. Ett lobbyistregister vore vidare enligt utredningen svårt att utforma på ett ändamålsenligt sätt som inte medför negativa effekter för demokratin. Utredningen framhöll också att ett sådant register sammantaget skulle kunna betyda en inskränkning av yttrande- och föreningsfriheten.

I en rapport i mars 2019 lämnade Greco femton rekommendationer till Sverige om åtgärder för att förebygga korrup­tion och öka transparen­sen och integritet på bl.a. den högsta verkställande politiska nivån. Enligt rekommendation 5 bör Sverige införa regler och riktlinjer för kontak­terna mellan den högsta verkställande politiska nivån och lobbyister samt andra utomstående som söker påverka regeringens beredningsprocesser och beslut. Enligt rekommendationen bör också tillräcklig information offentliggöras om syftet med dessa kontakter, såsom vem som deltog i ett möte, vem uppdragsgivaren var och vilka frågor som skulle diskuteras.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) har rekommenderat regler och riktlinjer för transparen­sen och integritet rörande lobby­ing (Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying, OECD/Legal/0379, antagen 18 februari 2010). Enligt rekommendationen bör medlemsstaterna bl.a. tillhandahålla en tillräcklig grad av öppenhet för att säkerställa tillräcklig information om lobbyverksamhet.

Inom EU har Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen inrättat ett s.k. öppenhetsregister. Registret grundar sig på ett interinstitutionellt avtal 2021. Dessförinnan hade Europaparlamentet och Europeiska kommissionen egna öppenhetsregister som infördes på 1990-talet. Öppenhetsregistret utgörs av en databas med intresseföreträdare, såsom organisationer, föreningar, grupper och enskilda egenföretagare, som bedriver verksamhet för att påverka EU:s politik och beslutsfattande. Av registret framgår vilka intressen som företräds på EU-nivå, av vem och på vems vägnar samt vilka resurser som anslås för intressebevakningen. Det senare avser t.ex. ekonomiskt stöd, donationer och sponsorskap.

De som registrerar sig i öppenhetsregistret måste följa vissa principer för etik och uppförande, som finns angivna i en uppförandekod i en bilaga till det interinstitutionella avtalet. Enligt Europaparlamentets arbetsordning bör ledamöterna i parlamentet vidare systematiskt tillämpa en praxis som innebär att de endast träffar företrädare för intressegrupper som är registrerade i registret. Ledamöterna bör också på internet offentliggöra alla planerade möten med företrädare för intressegrupper som omfattas av registret.

Flera EU-länder har i dagsläget nationella lobbyistregister, t.ex. Irland, Österrike och Tyskland. Finland har vidare nyligen beslutat att införa regler

om ett s.k. öppenhetsregister, som träder i kraft den 1 januari 2024. Antalet stater som på olika sätt reglerar kontakterna mellan lobbyister och beslutsfattare ökar därmed.

Kontakter mellan politiska beslutsfattare å ena sidan och medborgare och olika intressegrupper å andra sidan är en integrerad del av det demokratiska styrelseskicket. Sådana kontakter är ett uttryck för yttrandefriheten och bidrar till det demokratiska systemets legitimitet och förmåga att fatta beslut på goda och genomlysta grunder. På samma sätt som ekonomiskt stöd till partier, ledamöter och ersättare samt valkandidater kan ge upphov till intressekonflikter kan dock kontakter mellan politiskt förtroendevalda och olika intressegrupper leda till misstanke om att politiska beslut i det dolda påverkas i en viss riktning. En öppenhet i kontakterna mellan politiska företrädare och olika intressegrupper kan därmed bidra till att förstärka legitimiteten för det politiska systemet.

Införandet av en reglering för och krav på öppen information om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister skulle vara en nyhet i förutsättningarna för det politiska beslutsfattandet i Sverige. Hur en sådan reglering förhåller sig till yttrande- och föreningsfriheten behöver därför analyseras. En sådan reglering skulle vidare, beroende på hur den utformas, innebära att kontakter mellan vissa personer registreras och offentliggörs. Förutsättningarna och ramarna för en sådan registrering utifrån ett dataskyddsperspektiv behöver därför övervägas. Frågor om administration och eventuell tillsyn och sanktioner behöver också övervägas och analyseras.

Kommittén ska därför

- göra en internationell kartläggning, i den utsträckning kommittén finner lämpligt, av förekomsten av reglering med krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister samt hur sådan reglering utformas,
- bedöma för- och nackdelar med en reglering som ställer krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister, särskilt hur en sådan skulle påverka tillgängligheten till politiska beslutsfattare och den offentliga sektorns dialog med det civila samhället samt yttrande- och föreningsfriheten,

- analysera och ta ställning till om en reglering med krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister bör införas och hur den i så fall bör utformas och administreras, och
- lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

Uppdragets genomförande och konsekvensbeskrivningar

Kommittén ska vara sammansatt med ledamöter som företräder de partier som har representation i riksdagen.

I Sverige har sedan länge en bred politisk enighet eftersträvat i frågor som är av central betydelse för demokratin och parlamentarismens funktionssätt. Kommittén ska därför sträva efter att finna samlade lösningar på de frågor som är av central betydelse för insyn i partiets finansiering och andra frågor som rör den fria åsiktsbildningens princip som omfattas av uppdraget.

I frågor som rör regional och lokal nivå bör kommittén samråda med regioner, kommuner och Sveriges Kommuner och Regioner. Kommittén bör även samråda med organisationer på arbetsmarknaden och andra organisationer i det civila samhället som berörs av uppdragets frågeställningar. Kommittén ska i sitt arbete samråda med Kammarkollegiet och Valmyndigheten när den överväger frågor inom deras verksamhetsområden. Kommittén ska också ta del av färdigställd delredovisning av uppdraget till Brottsförebyggande rådet (Brå) att studera otillåten påverkan som utövas av systemhotande aktörer och grupperingar (Ju2023/00880) samt samråda med Brå för att vid behov kunna ta del av myndighetens samlade faktaunderlag. Kommittén ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, utredningsväsendet och EU.

Kommittén är oförhindrad att ta upp sådana närliggande frågor som har samband med de frågeställningar som ska utredas.

I uppdraget ingår att redovisa hur de förslag som lämnas förhåller sig till bl.a. regeringsformen, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och relevanta EU-rättsakter på området, Europakonventionen och Grecos rekommendationer till Sverige.

Förslagets konsekvenser ska redovisas i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474). Kommittén ska belysa de samhällsekonomiska konsekvenserna av de förslag som lämnas och de alternativa förslag som har övervägts.

I uppdraget ingår att bedöma och redovisa vilka ekonomiska konsekvenser de föreslagna ändringarna bedöms få. Om förslagen förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna ska kommittén föreslå hur dessa ska finansieras. Konsekvensbeskrivningen ska även beskriva de för- och nackdelar som finns för demokratin och parlamentarismens funktionssätt på statlig, lokal och regional nivå.

Redovisning av uppdraget

Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2025. Om kommittén bedömer att det är lämpligt får den lämna ett eller flera delbetänkanden.

(Justitiedepartementet)